

REKOMENDACIJOS GLOBOS CENTRAMS IR ŠEIMINIAMS NAMAMS DĖL NUOLATINIŲ GLOBOTOJŲ, GLOBĖJŲ (RŪPINTOJŲ) PAIEŠKOS ŠEIMINIUOSE NAMUOSE GLOBOJAMIEMS (RŪPINAMIEMS) VAIKAMS

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, teikdama metodinę pagalbą vaiko teisių apsaugą užtikrinančioms institucijoms ir įstaigoms vaiko teisių ir laisvių įgyvendinimo, gynimo ir vaiko interesų užtikrinimo srityje bei atsižvelgdama į Globos centro veiklos apraše¹ nustatytą vieną iš globos centro funkcijų – organizuoti ir (ar) vykdyti budinčių ir **nuolatinių globotojų, globėjų (rūpintojų)**, įtėvių pritraukimą ir **paiešką savivaldybės teritorijoje veikiančiuose šeiminiuose namuose globojamiems (rūpinamiems) vaikams bei kitos savivaldybės teritorijoje veikiančiuose šeiminiuose namuose globojamiems (rūpinamiems) vaikams, kuriems savivaldybės administracijos, kurios teritorijoje globos centras vykdo veiklą, teikimu nustatyta globa (rūpyba)**, ir globos centrų keliamus klausimus dėl nurodytos funkcijos praktinio įgyvendinimo, vyraujančią skirtingą ir pavienę praktiką ar jos nebuvimą, teikia rekomendacinį algoritmą dėl atsakingų institucijų galimų veiksmų sekos, siekiant užtikrinti šeiminiuose namuose augančių vaikų geriausius interesus bei galimybę augti globėjų (rūpintojų) šeimose. Paminėtina ir tai, kad nors šiuo metu galiojantys teisės aktai neįpareigoja globos centrų aukščiau minėtos funkcijos įgyvendinti ieškant galimybių vaikui, atitinkančiam teisės aktuose nustatytus kriterijus, augti prižiūrimam nuolatinio globotojo, Tarnybos nuomone, tai turėtų būti vykdoma, siekiant užtikrinti geriausius vaiko interesus bei prigimtinę teisę augti šeimoje.

I. ŽINGSNIS

Globos centras, siekdamas tinkamai įgyvendinti vieną iš įstatymu deleguotų funkcijų – globėjų (rūpintojų) paiešką šeiminiuose namuose augantiems vaikams, Tarnybos vertinimu ir rekomendacija, pirmiausia **turėtų užmegzti ryšį su šeiminių namų administracija bei pristatyti įstatymu deleguotą funkciją** bei tai, kad siekiant užtikrinti šeiminiuose namuose augantiems vaikams geresnę ir labiau jų poreikius ir interesus atitinkančią globos (rūpybos) formą, t. y. globėjų (rūpintojų) šeimą ar nuolatinis globotojus, **nuolat vykdyt globėjų (rūpintojų) paiešką** bei, esant poreikiui, gali prašyti papildomos informacijos apie vaiką.

Pirmajame žingsnyje rekomenduotina ne rečiau kaip **kartą per pusmetį organizuoti susitikimus su šeiminių namų**, esant poreikiui ir su Tarnybos teritorinių skyrių, **atstovais** bei aptarti šeiminiuose namuose augančių vaikų situaciją, galimybes rasti globėjų (rūpintojų) šeimą (-as), nuolatinį globotoją, įsivertinti galimas kilti rizikas dėl vaikų tinkamo paruošimo, supažindinimo su perspektyva pagerinti jų globos (rūpybos) formą keičiant institucinę globą (rūpybą) į globą (rūpybą) šeimoje ar globos centre, akcentuojant geriausius vaikų interesus bei prigimtinę teisę augti šeimoje. Esant galimybei rekomenduotina į susitikimus kviešti ir savivaldybės atstovą (-us).

¹ patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. A1-2810 „Dėl globos centro veiklos aprašo patvirtinimo“ 10.2 punktu

Rekomenduotina, suderinus su šeiminingais namais, **bent kartą per metus** arba pagal poreikį, pristatyti informaciją apie globos centrą dėl globėjo (rūpintojų) paieškos, suprantama kalba šeiminiuose namuose augantiems vaikams, atsakyti į kylančius klausimus ir pan., atsižvelgiant į vaikų patirtis, įskaitant ir nesėkmingas globos (rūpybos) ar įvaikinimo patirtis, bei siekiant sumažinti galimą nerimą, abejones, baimes bei pristatant gerąsias patirtis, taip pat specialistų pastangas ir norą padėti vaikams ir rasti jiems namus bei tinkamus globėjus (rūpintojus). Ne mažiau svarbu bendraujant su vaikais pabrėžti ir jų nuomonės svarbą tiek bendrai dėl globėjo (rūpintojo) paieškos, tiek susipažinimo su globėju (rūpintoju) šeima.

II. ŽINGSNIS

Globos centras, vykdydamas priskirtą funkciją, pateikia globėjui (rūpintojui) prašymą kartu su forma „Informacijos apie galimą globoti (rūpinti) vaiką“ (toliau – Forma), prašydamas pateikti bei užpildyti Formą apie galimą globoti (rūpinti) vaiką, kurioje pateikiami nuasmeninti duomenys apie vaiką, jo sveikatą, raidą, charakteristiką, jo gyvenimo istoriją, tėvus, jų turimas priklausomybes, žalingus įpročius ir kt., svarbius vaikui ryšius ir bendravimą su artimaisiais ar kitais asmenimis bei kt. informaciją.

Globėjas (rūpintojas) užpildo Formą ir ją pateikia globos centrui, **prašydamas inicijuoti aktyvią globėjų (rūpintojų) šeimų ar nuolatinių globotojų paiešką**, bei Tarnybos teritoriniam skyriui, kuris vykdo globos (rūpybos) priežiūrą. **Globos centras ne rečiau nei kartą per ketvirtį el. paštu informuoja globėją (rūpintoją) ir Tarnybos teritorinį skyrių apie atliktus veiksmus bei globėjų (rūpintojų) paieškos rezultatus.**

Globos centras, vykdydamas priskirtą funkciją bei siekdamas užtikrinti geriausius vaiko, globojamo (rūpinamo) institucijoje, **ne rečiau kaip kartą per metus, esant poreikiui ir dažniau**, kreipiasi į vaiko globėją (rūpintoją) prašydamas atnaujinti Formą aktualia / pasikeitusia informacija apie globojamą (rūpinamą) vaiką, jei neturima duomenų, kad Forma buvo atnaujinta eigoje. Ypatingai aktualu atnaujinti informaciją apie vaiko sveikatą, mokymosi pasiekimus, charakteristiką, o taip pat susitarti su globėju (rūpintoju) ir Tarnybos teritoriniu skyriumi, kad esant aktualiai informacija ji nedelsiant būtų pateikiama globos centrui, nelaukiant reguliaraus pasikreipimo. Atnaujinta Forma el. paštu pateikiama globos centrui, kuris atsakingas už globėjų (rūpintojų) paiešką bei Tarnybos teritoriniam skyriui, kuris vykdo globos (rūpybos) priežiūrą.

Tuo atveju, jei globos centras ir šeiminingi namai yra vienas juridinis asmuo, rekomenduojama Tarnybos teritoriniam skyriui, kuris vykdo konkretaus vaiko globos (rūpybos) priežiūrą **ne rečiau kaip kartą per ketvirtį el. paštu pateikti** informaciją, kokie veiksmai buvo atlikti, siekiant vaikams rasti globėjų (rūpintojų) šeimą ar nuolatinį globotoją, t. y. siekiant pagerinti vaikams globos (rūpybos) formą. Informaciniame laiške turi būti pateikiamas vaikų vardinis sąrašas. Forma pildoma ir teikiama 2 žingsnyje nustatyta tvarka.

Tuo atveju, jei nuolatinis globėjas (rūpintojas) nebendradarbiauja su globos centru dėl aktualios informacijos apie vaiką ir Formos pateikimo, prašome informuoti Tarnybos teritorinį skyrių.

III. ŽINGSNIS

Tuo atveju, jei globos centras savo veiklos teritorijoje ir / ar bendradarbiaudamas su gretimų savivaldybių globos centrais, tikrindamas Socialinės paramos šeimai sistemos (SPIS) duomenis apie asmenis, pasirengusius globoti (rūpinti) vaikus, **randa potencialią šeimą (asmenį)**, vadovaudamasis Vaiko globos organizavimo nuostatais² (toliau – Nuostatai), siekdamas išsiaiškinti, ar nėra pradėtos vaikų globos (rūpybos) institucijoje globojamo (rūpinamo) vaiko globėjo (rūpintojo) keitimo ar įvaikinimo procedūros, **raštu kreipiasi į Tarnybos teritorinį skyrių** (nurodo vaiko vardą, pavardę, gimimo datą, vaiko atstovą pagal įstatymą (juridinio asmens pavadinimas, buveinės adresą)), prašydamas pateikti informaciją, ar nėra pradėtos vaikų globos (rūpybos) institucijoje globojamo (rūpinamo) vaiko globėjo (rūpintojo) keitimo ar įvaikinimo procedūros, ir, **jei nėra, išklausti vaiko nuomonę dėl globėjo (rūpintojo) keitimo, įvertinti globėjo (rūpintojo) keitimo atitiktį geriausiems vaiko interesams ir pateikti Nuostatuose nurodytą informaciją apie vaiką**. Pažymėtina, kad Formoje pateikiama informacija atitinka Nuostatų keliamus reikalavimus ir gali būti naudojama kaip įrankis pateikti aiškia, išsamią informaciją apie vaiką parinktam asmeniui. Svarbu įvertinti tai, kad raštu pateikiama informacija gali būti nepilnai suprantama ir aiški parinktam asmeniui, todėl ypatingai svarbu suprantamai ir asmeniui tinkama kalba pateikti informaciją žodžiu, paaiškinti, atsakyti į rūpimus klausimus.

IV. ŽINGSNIS

Globos centras, **gavęs patvirtinimą** iš Tarnybos teritorinio skyriaus, **kad nėra pradėtos vaikų globos (rūpybos) institucijoje globojamo (rūpinamo) vaiko globėjo (rūpintojo) keitimo ar įvaikinimo procedūros**, imasi Nuostatuose nustatytų veiksmų.

Tuo atveju, jei galima inicijuoti globėjo (rūpintojo) parinkimo komisiją ir jos metu parenkamas asmuo pasirengęs globoti (rūpinti) konkretų šeiminiuose namuose globojamą (rūpinamą) vaiką, globos centras, vadovaudamasis Nuostatuose nustatyta eiga supažindina jį su informacija apie vaiką tokia apimtimi, kuri nustatyta Nuostatuose. Atkreiptinas dėmesys, kad parinktą asmenį galima supažindinti ir su Formoje esančia informacija. *Pažymėtina, kad parinktam asmeniui svarbu pateikti atnaujintą ir aktualią informaciją apie vaiką (-us).*

- ✓ Svarbu, kad šeimos (asmenys), pasirengę globoti (rūpinti) vaiką (-us), kurie Komisijos metu **buvo parinkti**, kaip labiausiai atitinkantys konkretaus vaiko (-ų) poreikius, **informuojami tik parinkus šeimą (asmenį)** bei informacija apie siūlomą (-us) globoti (rūpinti) vaiką (-us) teikiama **tik po Komisijos sprendimo**.

Pažymėtina, kad globos centras, supažindindamas parinktą asmenį su Formoje esančia informacija, atsakingas už vaiko ar kitų asmenų, nurodytų Formoje, asmens duomenų nuasmeninimą, jei tokie duomenys Formoje, pateikti, Nuostatuose nurodyta informacija parinktam globėjui (rūpintojui) apie be tėvų globos likusį vaiką pateikiama nuasmeninta.

² patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 27 d. nutarimu Nr. 405 „Dėl vaiko globos organizavimo nuostatų patvirtinimo“

- ✓ **Svarbu, kad globos centras nuosekliai šeiminiams namams akcentuotų apie vaikų ruošimą galimiams, bet ne garantuotiems pokyčiams.** Vaikams, augantiems šeiminiuose namuose, itin svarbu jaustis saugiems ir suprasti, kas vyksta jų gyvenime, kokie galimi pokyčiai ateityje. Ankstyvas, atsargus, vaikams suprantama kalba, supažindinimas su galimybe keisti globos formą padeda vaikams geriau priimti pokyčius, jei tokie įvyktų, kas natūraliai mažina baimę ir padeda vaikams emociškai saugiau jaustis tiek esamuoju metu, tiek ateityje. Atviras ir sąžiningas bendravimas (pokalbis) apie galimas globos šeimoje perspektyvas, jei jos dar ir neaiškios, padeda kurti pasitikėjimą tarp vaiko ir jo esamo globėjo (rūpintojo). Vaikai tokiais atvejais, kai su jais kalbama, jie informuojami apie galimus pokyčius arba supažindinami su tokia galimybe, išklausančią jų nuomonę, jaučiasi labiau vertinami ir gerbiami, kai su jais kalbama apie jų ateities perspektyvas. Ne mažiau svarbu, kad atviras kalbėjimas su vaiku, augančiu šeiminiuose namuose, apie galimą ateities perspektyvą – gyvenimą globėjų (rūpintojų) šeimoje – gali mažinti baimę nežinomumui, t. y. kalbant apie galimus pokyčius, kad ir pabrėžiant sunkumus, realias galimybes, kurios priklauso ne nuo vaikų, o nuo asmenų pasirengimo globoti (rūpinti) vaikus, padeda vaikams geriau pasiruošti galimiams pokyčiams bei lengviau įveikti neapibrėžtumo jausmą. Su vaikais ypatingai svarbu kalbėti atvirai ir sąžiningai, paaiškinant, kad globėjų šeimos (asmens) paieškos gali užtrukti arba paieška gali ir nepasisiekti. Rekomenduotina vengti užuominų, pažadų, kurie galėtų vaikus klaidinti ir suteikti neapgrįstų lūkesčių, skatintų nusivylimą ir nepasitikėjimą. Dėmesys turėtų būti telkiamas į procesą, t. y. į tai, kad yra nuolat ieškoma galimybių (globėjų), kad galvojama apie jų (vaikų) gerovę ir kad visi specialistai stengiasi rasti geriausią konkrečiam vaikui sprendimą, pabrėžiant, kad sprendimas priklausys taip pat nuo vaiko nuomonės, (ne)sutikimo būti globojamam (rūpinamam) šeimoje. Svarbu kiekvieno vaiko individualus poreikių įvertinimas ir realios galimybės juos tinkamai atliepti šeiminiuose namuose ir (ar) globėjų (rūpintojų) šeimoje.
- ✓ **Atsižvelgiant į tai, kad šeiminiuose namuose auga vyresnio amžiaus vaikai, turintys jiems svarbių tarpusavio ir emocinių ryšių su juos lankančiais ar bendravimą kitomis ryšio priemonėmis palaikančiais giminaičiais, kt. asmenimis, svarbu, kad globėjo (rūpintojo) parinkimo komisijos posėdžio metu būtų atidžiai ir tinkamai įvertintos galimo globėjo (rūpintojo) pasirengimas užtikrinti konkretaus likusio be tėvų globos vaiko tarpusavio ir emocinių ryšių su kitais asmenimis išlaikymą, užtikrinant tolesnį bendravimą (pagal Išvadoje dėl asmens (-ų) pasirengimo vaiko globai (rūpybai) pateiktą informaciją).**
- ✓ **Vaiko nuomonės iš klausymas bei jos vertinimas geriausių vaiko interesų užtikrinimo aspektu.** Svarbu ne nuspręsti už vaiką, o įvertinti vaiko nuomonę, norus, tinkamai jį supažindinti su galima alternatyva augti šeimoje, jei tokia galimybė yra.
- ✓ **Sėkmingas globėjų (rūpintojų) šeimos parinkimas** reikalauja atsakingo pa(si)ruošimo ir vertinimo, atsižvelgiant į vaiko individualius poreikius, jo gyvenimo istoriją, patirtis bei parinktos globėjų (rūpintojų) šeimos gebėjimus, taip pat nuolatinės specialistų pagalbos ir palydėjimo globos procese.